

Darvasi László – Márton László –
Tasnádi István – Závada Pál

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA 2.0

KOSSUTH KIADÓ

Megjelent
a székesfehérvári Vörösmarty Színház
és
a Kossuth Kiadó együttműködésében
a színjáték ősbemutatójára,
2020. szeptember 12-én

VÖRÖSMARTY
SZÍNHÁZ

A kötetet összeállította és szerkesztette
Perczel Enikő és Nádori Attila

Látványtervek
Kiss Jenő

Borítóterv
Horváth Zsuzsa

Borítókép: 123rf

ISBN 978-963-544-208-9

Minden jog fenntartva

© szerzők, 2020

© Vörösmarty Színház, 2020

© Kossuth Kiadó, 2020

Felelős kiadó Szikora János, a Vörösmarty Színház igazgatója
és Kocsis András Sándor, a Kossuth Kiadó elnök-vezérigazgatója

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja

Műszaki vezető Papp Miklós

Nyomdai előkészítés Horváth Zsuzsa

Korrektor Török Mária

www.kossuth.hu / kiado@kossuth.hu

Nyomtatta és kötötte a Central Dabasi Nyomda Zrt.

Felelős vezető Balizs Attila vezérigazgató

www.dabasprint.hu

Előszó

Leírom, hogy megmaradjon: ez az egész 2016. január 22-én kezdődött. A Magyar Kultúra Napján műsort adott a Társulat. A teljes! Legyen benne mindenki, színészek és rendezők valamennyien, ennyit bírtunk kitalálni. Mindenki azt a kedvenc magyar versét mondta, amit fejből tudott, de a végén érdekes módon mégse valami zagyvaság sült ki a dologból. A véletlen rendező elve minket is megdöbrentő egészet alkotott. De nem ez az érdekes. A műsor alatt a színpadon szanaszét rakott székeken ültünk, és amikor összement a függöny, egy darabig senki sem mozdult. Egyszerűen nem tudtam, nem akartam fölkelni, én sem. Körülnéztem. Mindenki ülve maradt és a másokra bámult. Ma már tudom, hogy nemcsak a fantáziám színezi és nyújtja meg ezt a pillanatot. Hamar kiderült, hogy mindnyájan így éreztünk akkor, meglepett és letaglózott: milyen jó, hogy együtt vagyunk! A szerelmesekbe villan így az öröm, meg ilyen a gyerek, aki váratlan ajándékot kapott és túlcserdul benne a szeretet. Mi ebben az érdekes? Hogy a színházban ez a természetes és mégis elfelejtetett elemi erő volt az, ami akkor minket áthatott. Sokat beszéltünk utána erről, és hamar jött a gondolat, hogy folytassuk, mozgósítsuk tovább ezt az erőt, hozzunk létre megint valami hasonlót. Ebből a csírából született *Az ember tragédiája* előadás a teljes társulattal, a négy rendezővel. Nem kellett megvárni, hogy a premier után dörögjön a taps, már jóval előtte tudtuk, itt nem lehet megállni, folytatni kell! A történet, ahogy az írókat megkerestük, írják meg *Az ember tragédiája 2.0*-t, már csak ebből következett. Megszülettek tehát a művek olvasásra készen, íme, föllapozhatók. Ők megmaradnak. Az előadás meg rendezőivel, színészeivel majd lassan feloszlik az emlékezetben. „Mint a tavalyi felhő” – mondja Jászai Mari. De jó legalább abban a gondolatban megmaradni, hogy e színdarabok mögött volt, történt egy igazi pillanat, amit megélt Fehérváron az a néhány ember, akik szerettek együtt játszani...

Szikora János

I.

Márton László
A keretjáték eleje

SZEREPLŐK

ÁDÁM

ÉVA

LUCIFER

GÁBRIEL, *angyal*

MICHAEL, *angyal*

RAFAEL, *angyal*

URIEL, *angyal*

AZ ÚR HANGJA

Paradicsomi táj, amilyen az Eufrátesz vidéke lehetett az ember felbukkanása előtt. Változatos növényzet, színes gyümölcsök, virágok, madarak. A háttérben egy úrhajó füstölgő roncsai. Az égbolton egy világoskék égitest, örvénylő ciklonokkal és a szárazföld kontúrjaival. Jön két szkafanderes emberi lény. Beszédük ki van hangosítva mindaddig, amíg rajtuk van az úrruha. Nevük is van, bár ők nem tudják, vagy inkább elfelejtették: Ádám és Éva.

ÉVA

Mi történt? Hol vagyunk?

ÁDÁM

Nagy utazás volt,
de nem tudom, ki küldött és miért.
Nézd csak! Az, ott! Az volt az úrhajónk.

ÉVA

Lényeg, hogy mi ketten megmenekültünk.

ÁDÁM

Addig élünk, amíg tart a palackban
az oxigén. Ha kifogy, meghalunk.
Addig kellene rájönnünk: vajon
kik vagyunk? Honnan jöttünk? Merre tartunk?

ÉVA

Jó kérdés, de most ne ezzel törődj!
Inkább vedd észre, milyen szép a táj!
Érintetlen. Majdnem tökéletes.
Kár, hogy a füstölgő roncs belerondít.

ÁDÁM

E bolygónak tehát van légköre.
Ha így van, akkor még az is lehet,
hogy baj nélkül be tudjuk lélegezni.
Kipróbálok.

ÉVA

Vigyázz! Légy óvatos!

Mi lesz, ha mérges gázzal van telítve?

ÁDÁM

Tudd meg: más választásunk nemigen van.

Palackunkban fogytán az oxigén,

félórányi talán a tartalék,

utána mindketten megfulladunk.

Nem jobb a lassú, kínos fulladásnál

a mérges gáz okozta gyors halál?

(Kioldja a zárszerkezetet, leemeli a szkafander sisakját.)

Beszívom... kilehelem... semmi baj!

Másodszor... harmadszor... még mindig élek.

Semmi bajom!

ÉVA

Hadd próbáljam ki én is!

(Leoldja sisakját.)

Friss levegő! Pont olyan, mint a régi!

De mégsem olyan. Jobb a réginé!

Amaz porral és füsttel volt tele,

emez pedig fűszeres illatokkal.

Fölöslegessé vált az úrruha!

(Kibújik a szkafanderből.)

A saját bőrömben is jó nekem.

ÁDÁM *(szintén kibújik a szkafanderből)*

Nincs itt se túl meleg, se túl hideg.

Nicsak! Itt folydogál egy kis patak.

(Lefröcsköli Évát, aki félreugrik.)

Szép tiszta víz...

ÉVA

Mégse igyál belőle!

Mi van, ha fertőzött vagy mérgezett?

Tudod, mit? Feláldozom magamat,

és én kortyolok elsőként a vízből.

(Letérdel, iszik.)

Érzem, hogy jó a víz. Nem is tudom,
hiába is próbálom felidézni,
mikor ittam hasonló friss vizet!

ÁDÁM (*ő is iszik*)

Igazi jutalom e gyönyörű hely!
És... olyan szép vagy te is... mint a táj.
Nem Éva voltál – így rémlik nekem! –
egy rég letűnt időszak napjain?
És én? Ki voltam én? De hagyjuk ezt!
Nem ez a lényeg.

ÉVA (*kihívóan*)

Hanem? Micsoda?

ÁDÁM

Az, hogy: mitől van ilyen nagy szerencsénk?
Vajon megérdemeltük? Ez a kérdés.
Ha igen, akkor mi az érdemünk?
Mi volt az a nagy jó cselekedet,
amelynek fejében kiszabadultunk –
honnan?

LUCIFER (*jön*)

Te nem tudod, de én tudom.
Jól mondod, Ádám – szólíthatlak így? –,
hogy nagy szerencsében van részetek.
A kérdés az: kitől jön a szerencse?

ÁDÁM

Hát te ki vagy?

LUCIFER

Kísérőtök vagyok.
Kísérő úr: szólítsatok csak így.

ÉVA (*valami rémlik neki*)

K í s é r ő vagy k í s é r t ő uraságod?
Sok múlik ezen az egy „t” betűn!

LUCIFER

Leányom, ráhibáztál. De sebj!
Látod azt a halványkék égitestet?

Annak porát róttuk valaha régen,
hármásban: ez a férfi, te meg én.
Ne többet erről! Nekem tiltva van
emlékek fátylát föllebenteni.
Tényleg szerencsétek van: ez a fontos.
Az ott, a régi Föld már nem hazátok,
aki ott maradt, abból egy sem él már,
de ezt az új bolygót nektek adom.
Lakjatok jól a gyümölcseivel!
Mindből ehettek: én megengedem:
ezen az új bolygón nincs tilalom.
És leljetek egymásban örömet,
egymás testéből nyerjétek gyönyört!
Így éljétek, amíg csak az idő
vissza nem kunkorodik önmagába.
Menjétek Isten hírével!

ÉVA (*felajzva*)

Megyünk!

ÁDÁM

Kinek hírével?

LUCIFER (*távcsövet vesz elő, belenéz*)

Hát éppen ez az!

Hogy mégse menjétek, mert jön a Főnök.

ÁDÁM

Ki az?

LUCIFER

Ne is törődjétek vele!

Ő az Isten, az Úr, ő a Teremtő.

Egy unalmas, nagyképű figura.

Azzal henceg, hogy az egész világot

ő csinálta – még benneteket is.

És ez ráadásul nem is hazugság,

csak hát... az én kezem is benne volt.

Most – úgy látom – leltárt fog tartani,

és nagy kár volna, ha kettőtöket
máris beírna a „hiány” rovatba.

*Trombitaszó. Angyalok jönnek. Általuk közrefogva, felhőbe burkolózva,
színre lép az Úr.*

AZ ÚR HANGJA

Új Földet hoztunk létre, új planétát,
mely csöppet sem rosszabb a réginél.
Ami csak újjá van teremtve, az jó.
Növény és állat mind tökéletes.
Elégedetten hátradőlhetünk:
eredménnyel zárult munkás hetünk.

MICHAEL

Elismerjük, hogy egyesek hibáztak,
mert az ember nem tudott ellenállni
a Gonoszság kísértéseinek.
Emiatt elpusztult a régi Föld,
és kihalt az egész emberi faj
– ha nem számítjuk ezt a két kivételt! –,
de közben kihaltak szintúgy a bűnök.
Imádunk, csodálunk, Isteni Főnök!

GÁBRIEL

Igaz, a Teremtésbe hiba csúszott.
Voltak szabotőrök és kártevők,
de alapjában az eszménk helyes.
Igaz, hogy a régi Föld sebhelyes,
de új Földünk van, szebb a réginél.
A hála irántad szívünkben él,
mindenható, jóságos Főnökünk.
Elismerjük, hogy egyesek hibáztak,
de új művedből a hibák kiáztak.

RAFAEL

Bár nem láttuk előre a veszélyt,
ám kapott az élet egy új esélyt.

LUCIFER

Csak ne csodálkozz!

Ismered a világ szerkezetét,
akár egy órás mester a zsebórát,
aki a szerkentyűt nemcsak javítja,
hanem saját kezűleg gyártja is.
Iparoskitüntetését érdemelnél,
csak hogy mélyen lenézed az ipart,
sőt be is tiltottad. Vagy tévedek?

AZ ÚR HANGJA

Tűnj el világomból!

LUCIFER

Az lehetetlen.

Én is világod egy része vagyok.
Nekem is te vagy Uram és Teremtőm.
Más szóval: te hoztad létre a Rosszat,
ha én a testet öltött Rossz vagyok.

ANGYALOK *(együtt)*

Hazudsz!

LUCIFER *(az Úrhoz)*

Te is tudod: ez az igazság.
Kérdés, hogy: mire kell a Rossz neked?
Az is kérdés, hogy: mire jó az ember –
ebben a lebutított változatban?

RAFAEL

Hogy mered az embert ócsárlani,
a Főnök legszebb, legjobb alkotását?

URIEL

Ezt a bűnök nélküli, tiszta lényt!

LUCIFER *(az Úrhoz)*

Te azt állítod: ártatlan az ember.
Azt állítod: nincs benne nagyravágyás,
nincs benne tudásvágy. Ha ez igaz
– és én még nem mondtam rád, hogy hazudsz! –,
az embered mitől emberi lény?

Hiszen nem is emlékszik semmire!
A tudásvágyat kiöltöd belőle,
így fájának múltját sem ismeri.

AZ ÚR HANGJA

Ez volt jobbító munkám lényege.
Az ember, a Teremtés koronája
első legyen az egyenlők között!
Hasonlítson rám ő, amennyiben
beszélni tud, kezével fogni tud,
de ne alkosson többé! Ne teremtsen!
És főleg: ne idézze fel a múltját,
se a jövőjét ne álmodja meg!

LUCIFER

Mert ha megálmodná vagy felidézné,
kiderülne hamar: ezúttal is
hibás a műved, alapjaiban!
Vagy azt hiszed, olyan gyarló az ember,
hogy összemorzsolja a képzelet?
Hogy nem bír el egy gramm emlékezést?

AZ ÚR HANGJA

Úgy látom, akarsz tőlem valamit.

LUCIFER

Profi ember- és ördögismerő vagy.
Hadd mondjam el, mit ajánlok neked!

ÁDÁM

Vitátokból egy szót sem értek.

ÉVA

Én sem!

Csak azt látom, készültök hozni döntést
rólunk, az emberről – de nélkülünk!

ÁDÁM

Az bűn talán, ha ismerni akarjuk
a múltunkat, hogy mi volt azelőtt,
és okulni ebből jövőnkre nézve?

MICHAEL

Gyerekek, jaj, ne hülyéskedjete!
Ne zavarjátok a nagyok vitáját!
Kicsik vagytok még az ilyesmihez!

GÁBRIEL

MenjeteK innen! Ott a hűs csalit!
ÍzleljéteK a sok pompás gyümölcset!

RAFAEL

Ne féljeteK! A tudás fája nincs
a fák közt, sem az örök életé!

URIEL

Ne a múltat, ne a jövőt, hanem
egymás testét ismerjéteK, de jól!

ÁDÁM

Való igaz: ahhoz semmi közünk,
ha vitatkozik főnök és beosztott.

ÉVA

Gyümölcs, gyümölcs! Gyönyör, gyönyör!

ÁDÁM

Gyanú, gyanú!

ÉVA

Gyerünk, gyerünk!

(Az angyalok kivezetik őket.)

LUCIFER

Az ember kiskorú. Az is marad.
Fájdalma nyers, öröme gyermeteg.
Mégis fenntartom ajánlatomat.
Azt ajánlom: kössünk új fogadást!
Tedd az embert ismét emlékezővé!
Tedd lehetővé azt, hogy betekintsen
a múlt idő eseményeibe!
A tanulságot szűrje le belőlük!
Ha romlatlan marad továbbra is,
és képes másodsorra elkerülni
mindazokat a szörnyű vétkeket,

melyek a Föld pusztulását okozták,
akkor te nyertél, és én elenyészem
– kiiktattad a világból a Rosszat –,
vagy az angyalok egyike leszek,
akik zengik: „halleluja”, „hoszanna”,
hacsak nem másként nyalják seggedet.
Nem fogsz csalódni: nyelvem nekem is van.

(Nyelvet ölt.)

AZ ÚR HANGJA

És mi történik akkor, ha te nyersz?
Ami persze ki van zárva – de mégis!

LUCIFER

Ugyan már, Főnök! Nincs követelésem.
Vagy attól félsz, hogy az emberi faj
ismét emlékezik és képzeleg?
Hogy szembenéz a kétségeivel?
Ez lesz, ha én nyerek, de semmi több.
Adj nekem az időből egy falatnyit!
Ha én abba beleharaphatok,
bele is akaszodom, mint a bulldog,
és meglátod, nekem lesz igazam.

AZ ÚR HANGJA

Hát jó. A modern fizika szerint
ide-oda vezetnek az időben
az úgynevezett féregjáratok.
Ezek közül négyet neked adok,
hogy múltjába az ember áthaladjon.

LUCIFER

Féregjárat? Pompás kifejezés!
Azt mondod ezzel, hogy féreg az ember?

AZ ÚR HANGJA *(kissé ingerülten)*

Nevezzük úgy, hogy *i d ő a l a g ú t*,
amely rövid átjárást biztosít
a különféle korszakok között.
De ne hidd, hogy nagy intervallumot kapsz!

A huszadik század legyen tiéd...

LUCIFER (*kajánul*)

Mármint Krisztus szerint a huszadik?

AZ ÚR HANGJA

És abból sem több, mint négy epizód!

LUCIFER

Fukar kezekkel mérsz, de hisz nagy úr vagy,

és egy évszázad épp elég nekem.

Az ember lássa, milyen volt elődje,

és hogy ebből következik a csődje.

Teremtényedet behúdom a csőbe!